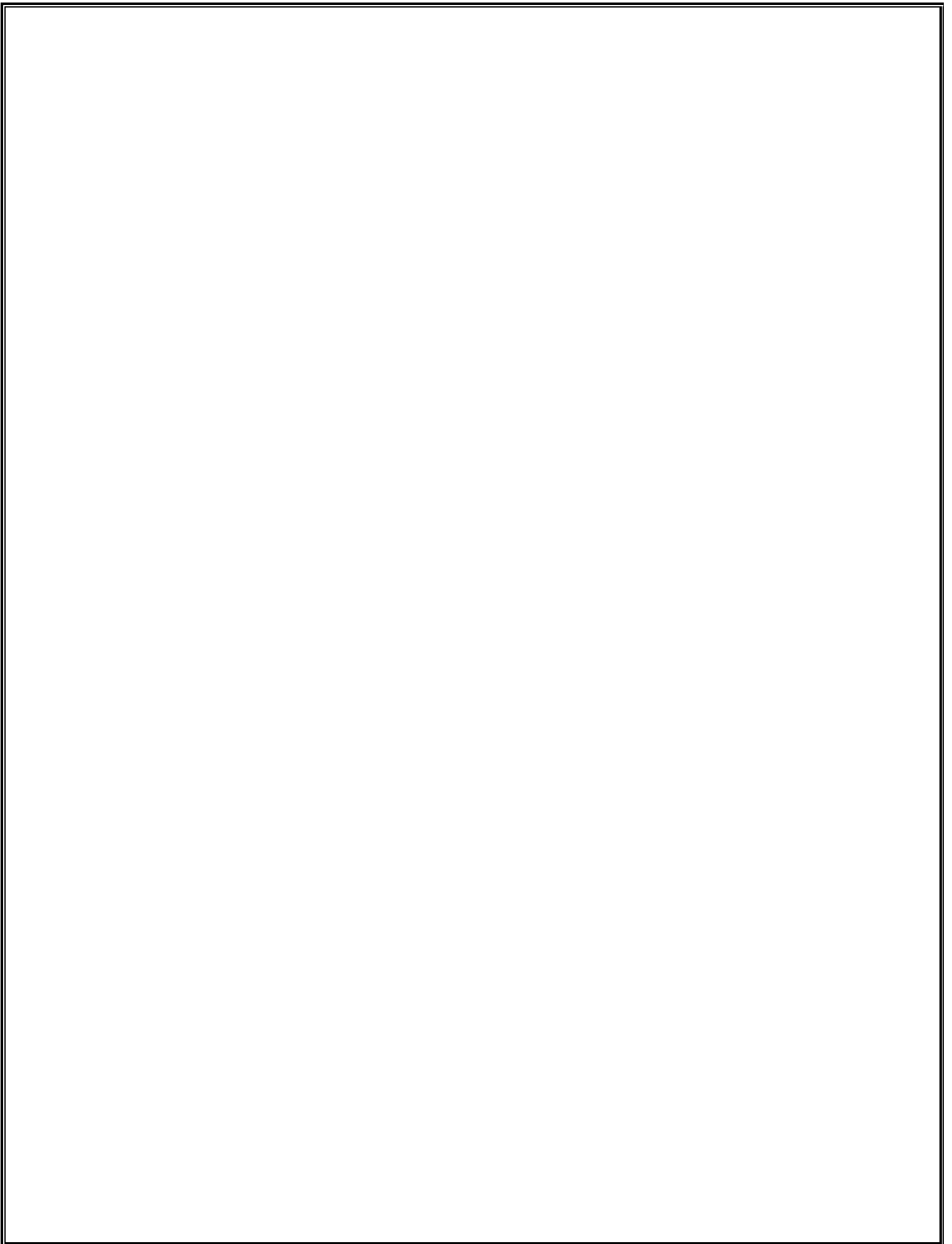

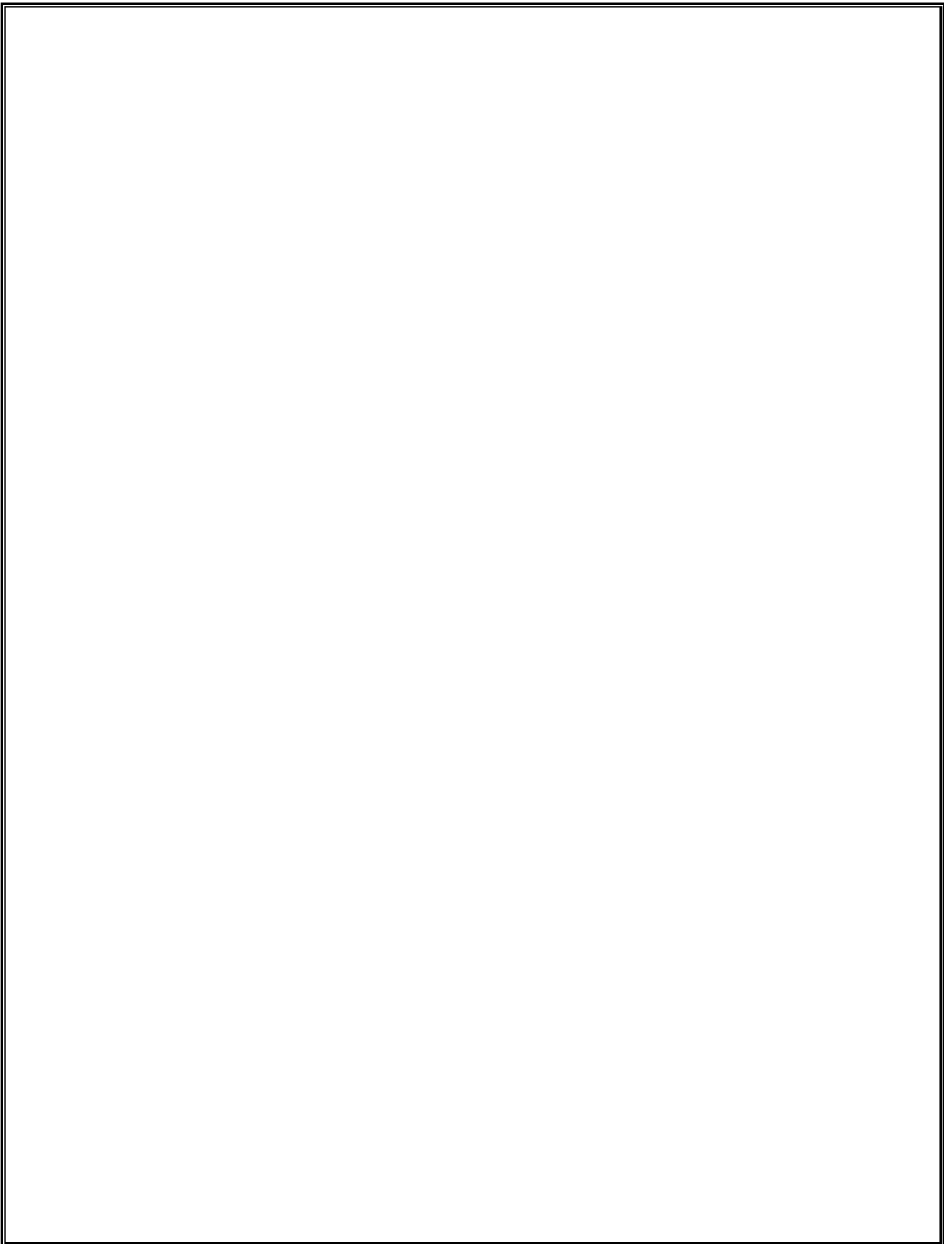
نگاهی کوتاه به فضائل و مناقب علی بن الحسین علیهما السلام

نویسنده: عباس دهرویه

مرکز حقایق اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

به علت شرایط زمان امام حسین علیه السلام خداوند هر چه فرزند ذکور به ایشان عطاء کرده نام زیبای علی را بر آنها نهاد .
بزرگترین فرزند ذکور سیدالشهدا علیه السلام معروف به علی اکبر علیه السلام دارای فضائل و کرامات بی شماری است که بسیاری از آنها در صحنه غمبار عاشورا جلوه کرده اند .
و به علت فضیلت و بزرگی، زیارتنامه‌های بسیاری مخصوص ایشان از اهل بیت علیهم السلام علی الخصوص امام صادق علیه السلام رسیده است.

کلیدواژگان: علی ، علی اکبر ، اولین شهید ، کربلا ، شجاعت ، زیارت عاشوراء

مقدمه

فرستادگان و اولیاء الهی همواره برای نگه داری دین خدا زحمت کشیده اند و جان و مال و فرزندان خود را در راه خداوند عالم فدا کرده اند .

حضرت علی اکبر علیه السلام از فرزندان یکی از همان فرستادگان الهی است که در رکاب پدر خویش در صحنه کربلا برای نابودی کفر و باطل و حفظ شریعت رسول الله صلی الله علیه و اله کاملاً گوش به فرمان پدر بوده است و چنان جانفشانی و ایثاری از خود نشان داده است که در قلب ثبت شده است و تمام مقاتل نویسان و مورخان از او به بزرگی یاد کرده اند .

در نوشتار پیشرو قطره‌ای از دریای فضائل این شاهزاده و شجاعتش را در صحنه‌های کربلا به قلم کشیده‌ایم و از انظار شما می‌گذاریم.

نام

ایشان بزرگترین فرزند امام حسین علیه السلام است و سن او را در کربلا بالای ۲۵ سال گفته‌اند . براساس روایتی که وارد شده است امام حسین علیه السلام نام تمام فرزندان خودش را علی می‌گذاشت . و چون ایشان بزرگترین فرزند امام حسین علیه السلام است او را علی اکبر می‌گفتند .

مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ الْبَرْقِيِّ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ الْعَزْرَمِيِّ قَالَ: اسْتَعْمَلَ مَعَاوِيَةَ مَرْوَانَ بْنَ الْحَكَمِ عَلَى الْمَدِينَةِ وَ أَمْرَهُ أَنْ يَفْرِضَ لَشَبَابِ قُرَيْشٍ فَفَرَضَ لَهُمْ فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ ع فَأَتَيْتُهُ فَقَالَ مَا اسْمُكَ فَقُلْتُ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ فَقَالَ مَا اسْمُ أَخِيكَ فَقُلْتُ عَلِيُّ قَالَ عَلِيُّ وَ عَلِيُّ مَا يَرِيدُ أَبُوكَ أَنْ

يَدَعُ أَحَدًا مِنْ وُلْدِهِ إِلَّا سَمَاءَهُ عَلِيًّا ثُمَّ فَرَضَ لِي فَرَضَ لِي فَرَجَعْتُ إِلَى أَبِي فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ وَيْلِي عَلَى ابْنِ الزَّرْقَاءِ دَبَّاعَهُ
الْأُدَمِ لَوْ وُلِدَ لِي مِائَةٌ لَأَحْبَبْتُ أَنْ لَا أُسَمِّيَ أَحَدًا مِنْهُمْ إِلَّا عَلِيًّا.^١

كنیه

کنیه حضرت علی اکبر ابالحسن بود . در زیارات وارد شده است امام صادق علیه السلام به ابو حمزه ثمالی فرمودند:

ثُمَّ ضَعَّ خَدَّكَ عَلَى الْقَبْرِ وَقُلْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ^٢

پس صورت خود را بر قبر بگذار و سه مرتبه بگو صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ .

کسی که کنیه دارد یعنی یا فرزند داشته است و یا همسرش حامله است و یا دارای فرزندی مرده بوده است .

در تواریخ برای حضرت علی اکبر علیه السلام نام زن و فرزندی نوشته نشده است و گفته اند نسل او قطع شده است چنانچه در هنگام به میدان رفتن در کربلا امام حسین علیه اسلام به عمر بن سعد لعین فرمودند:

ثُمَّ صَاحَ الْحُسَيْنُ بِعُمَرَ بْنِ سَعْدٍ مَا لَكَ قَطَعَ اللَّهُ رَحِمَكَ وَ لَا بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي أَمْرِكَ وَ سَلَّطَ عَلَيْكَ مَنْ
يَذُبُّكَ بَعْدِي عَلَى فِرَاشِكَ كَمَا قَطَعَتْ رَحِمِي^٣

احمد بزلفی از امام رضا علیه السلام روایت کرده است که :

^١ الکافی (ط - الإسلامية) ؛ ج ٦ ؛ ص ١٩

^٢ کامل الزیارات ؛ النص ؛ ص ٢٤٠

^٣ بحار الأنوار (ط - بیروت) ؛ ج ٤٥ ؛ ص ٤٣

إِنَّمَا تَزَوَّجَ عَلِيٌّ بِنُ الْحُسَيْنِ ابْنَهُ لِلْحَسَنِ وَأُمَّ وَكَدِّ لِعَلِيٍّ بِنِ الْحُسَيْنِ الْمَقْتُولِ^٤

امام سجاد علیه السلام کنیز ام ولدی که برای علی اکبر علیه السلام بوده را برای فرزندش تزویج کرده است. یعنی کنیزی داشته که فرزندی زاییده بود و دیگر هیچ توضیحی از نام و فرزند و بقاء و زندگی آنها نیست.

فضائل و مناقب

از زبان دشمنان

از معاویه نقل شده است که می گفت :

من أحق الناس بهذا الأمر؟ قالوا: أنت، قال: لا، أولى الناس بهذا الأمر علي بن الحسين بن علي، جدّ رسول الله (صلى الله عليه وآله)، وفيه شجاعة بنى هاشم، وسخاء بنى أمية، وزهو ثقيف^٥

معاویه از اطرافیانش پرسید: "چه کسی در این زمان برای خلافت مسلمانان بردیگران برتری دارد و برای حکمرانی بر مردم از دیگران سزاوارتر است؟" اطرافیان متملق به ستایش خلیفه پرداختند و او را لایق این منصب معرفی کردند. ولی معاویه گفت: "نه چنین نیست، شایسته ترین افراد برای امر حکومت، علی اکبر فرزند حسین است که جدّش رسول خدا است و شجاعت بنی هاشم، سخاوت بنی امیه و زیبایی قبیله ثقیف را در خود جمع کرده است".

شجاعت

چون امام حسین علیه السلام از منطقه قصر بنی مقاتل به طرف کربلا کوچ کرد سواره بود که به خواب

^٤ بحار الأنوار (ط - بیروت)؛ ج ٤٦؛ ص ١٦٤

^٥ «مقاتل الطالبیین» (ص ٨٦):

رفت سپس بیدار شد و استرجاع گفت (انا لله و انا اليه الرجعون)
علی اکبر علیه السلام علت را پرسید. امام فرمودند: هاتفی به من گفت: مرگ به سوی این گروه می‌رود.
علی اکبر عرض کرد: آیا ما بر حق نیستیم؟ فرمود آری.

حضرت علی اکبر علیه السلام فرمودند:

یا أبت إذا لا نبالی؛ نموت محقین!^۶

یعنی: ما را از مرگ باکی نیست و در حال حق از دنیا می‌رویم.

شباهت به رسول الله صلی الله علیه وآله

در بسیاری از کتب مقتل مشهور و معروف است حضرت علی اکبر علیه السلام بعد از اصحاب اولین نفری
ست که به میدان جنگ در کربلا رفته است.

وقتی از پدر اذن گرفت و راهی میدان نبرد شد سید الشهداء علیه السلام فرمودند:

اللَّهُمَّ اشْهَدْ فَقَدْ بَرَزَ إِلَيْهِمْ غُلَامٌ أَشْبَهَ النَّاسَ خَلْقًا وَ خُلُقًا وَ مَنْطِقًا بِرَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ كُنَّا إِذَا
اشْتَقْنَا إِلَى نَبِيِّكَ نَظَرْنَا إِلَيْهِ^۷

یعنی: خداوندا! تو شاهد باش که پسری به سوی این قوم فرستادم که از حیث صورت و گفتار و کردار
شبهه‌ترین مردم به رسول تو صلی الله علیه و اله می‌باشد و چون مشتاق به دیدن پیغمبر تو می‌شدیم به
صورت او مینگریستیم.

سلام خداوند به او

مرحوم میرزا ابوالفضل تهرانی در کتاب شفاء الصدور می‌نویسد:

^۶ وقعة الطف؛ ص ۱۷۷

^۷ اللهوف علی قتلی الطفوف / ترجمه فهری؛ النص؛ ص ۱۱۳

مراد از این فقره علی اکبر شهید در کربلاست، چه این زیارت را اختصاصی تمام به قتلاى طف و شهدای رکاب سعادت نصاب است و احتمال اراده سید الساجدین به غایت بعید است.^۸

شاهد دیگری که میتوان اقامه کرد که منظور از علی بن الحسین در زیارت عاشورا علی اکبر علیه السلام است این است که در زیارات دیگر مثل زیارت عاشورای غیر معروفه و زیارت وارث و زیارت مطلقه‌ی امام حسین (علیه السلام)، پس از علی بن الحسین لقب شهید آمده است و این لقب برای زین العابدین (علیه السلام) در زیارت نامه‌ها و توسلات و ..... نیامده است.

زیارات حضرت علی اکبر علیه السلام

اول : در روایتی امام صادق علیه السلام به یونس بن ظبیان فرمود :

در کنار قبر علی اکبر علیه السلام بگو :

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ عَلِيٍّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ
السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ خَدِيجَةَ وَفَاطِمَةَ ع صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ
لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ^۹

دوم : امام صادق علیه السلام به صفوان بن مهران فرمود :

پس می آیی به سوی قبر علی بن حسین (علی اکبر) علیه السلام می بوسی و می گویی :

^۸ شفاء الصدور ص ۵۸۱

^۹ من لا يحضره الفقيه ؛ ج ۲ ؛ ص ۵۹۶

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمَظْلُومُ الشَّهِيدُ، بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي عَشْتُ سَعِيداً وَ قُتِلْتُ مَظْلُوماً شَهِيداً...^{١٠}

سوم : امام هادی علیه السلام فرمودند : طرف پایین پا قبر علی اکبر قبله را به طرف جلو بگير كه شهدا همه انجايند . پس اشاره كن به قبر علی اكبر و بگو :

وَ قُلْ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَوَّلَ قَتِيلٍ مِنْ نَسْلِ خَيْرِ سَلِيلٍ مِنْ سُلَالَةِ إِبْرَاهِيمَ الْخَلِيلِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى أَبِيكَ إِذْ قَالَ فِيكَ قَتَلَ اللَّهُ قَوْمًا قَتَلُوكَ يَا بَنِي مَا أَجْرَاهُمْ عَلَى الرَّحْمَنِ وَ عَلَى أَنْتِهَآكَ حُرْمَةُ الرَّسُولِ عَلَى الدُّنْيَا بَعْدَكَ الْعَفَاءُ كَأَنِّي بَكَ بَيْنَ يَدَيْهِ مَائِلاً وَ لِلْكَافِرِينَ قَائِلاً^{١١}

چهارم : امام صادق علیه السلام به ابو حمزه ثمالی فرمود :

آنگاه به طرف قبر علی اکبر برگرد كه پایین پای امام می باشد پس ايستاده بگو :

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ - وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ وَ ابْنَ خَلِيفَتِهِ رَسُولِ اللَّهِ وَ ابْنَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ مُضَاعَفَةً كُلَّمَا طَلَعَتْ شَمْسٌ أَوْ غَرَبَتْ السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى رُوحِكَ وَ بَدَنِكَ بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي مِنْ مَذْبُوحٍ وَ مَقْتُولٍ مِنْ غَيْرِ جُرْمٍ بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي دَمَكَ الْمُرْتَقَى بِهِ إِلَى حَبِيبِ اللَّهِ بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي مِنْ مُقَدَّمِ بَيْنِ يَدَيِ أَبِيكَ يَحْتَسِبُكَ وَ يَبْكِي عَلَيْكَ مُحْتَرِقاً عَلَيْكَ قَلْبُهُ يَرْفَعُ دَمَكَ بِكَفِّهِ إِلَى أَعْنَانِ السَّمَاءِ - لَا يَرْجِعُ مِنْهُ قَطْرَةٌ وَ لَا تَسْكُنُ عَلَيْكَ مِنْ أَبِيكَ زَفْرَةٌ وَ دَعَاكَ لِلْفِرَاقِ - فَمَكَانُكُمْ عِنْدَ اللَّهِ مَعَ آبَائِكَ الْمَاضِينَ وَ مَعَ أُمَّهَاتِكَ فِي الْجَنَّةِ مُنْعَمِينَ - أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْ قَتْلِكَ وَ ذَبْحِكَ^{١٢}

^{١٠} المزار الكبير (لابن المشهدى) ؛ ص ٤٢٤

^{١١} إقبال الأعمال (ط - القديمة) ؛ ج ٢ ؛ ص ٥٧٣

^{١٢} كامل الزيارات ؛ النص ؛ ص ٢٣٩

فهرست منابع

- كلينى، محمد بن يعقوب، الكافى (ط - الإسلامية) - تهران، چاپ: چهارم، ۱۴۰۷ ق.
- ابن قولويه، جعفر بن محمد، كامل الزيارات - نجف اشرف، چاپ: اول، ۱۳۵۶ ش.
- مجلسى، محمد باقر بن محمد تقى، بحار الأنوار (ط - بيروت) - بيروت، چاپ: دوم، ۱۴۰۳ ق.
- ابو مخنف كوفى، لوط بن يحيى، وقعة الطف - ايران؛ قم، چاپ: سوم، ۱۴۱۷ ق.
- ابن طاووس، على بن موسى، اللهوف على قتلى الطفوف / ترجمه فهري - تهران، چاپ: اول، ۱۳۴۸ ش.
- طهرانى، ابوالفضل، شفاء الصدور، ايران، قم، چاپ: اول ۱۳۹۱ ش
- ابن بابويه، محمد بن على، الأمالى (للصدوق) - تهران، چاپ: ششم، ۱۳۷۶ ش.
- اخطب خوارزم، موفق بن احمد - سماوى، محمد، مقتل الحسين عليه السلام - چاپ دوم ۱۳۸۱ ش
- مفيد، محمد بن محمد، الإرشاد فى معرفة حجج الله على العباد - قم، چاپ: اول، ۱۴۱۳ ق.
- ابن بابويه، محمد بن على، من لا يحضره الفقيه - قم، چاپ: دوم، ۱۴۱۳ ق.
- ابن مشهدى، محمد بن جعفر، المزار الكبير (لابن المشهدى) - قم، چاپ: اول، ۱۴۱۹ ق
- ابن طاووس، على بن موسى، إقبال الأعمال (ط - القديمة) - تهران، چاپ: دوم، ۱۴۰۹ ق.
- محمد بن جرير، أبو جعفر الطبرى، تاريخ الطبرى، دار التراث - بيروت، چاپ دوم، ۱۳۸۷ ق
- القمى، الشيخ عباس، نفس المهموم فى مصيبة سيدنا الحسين المظلوم، المكتبة الحيدرية، النجف الاشرف